

Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo
ministerija

Pagrindiniai klausimai:

■ Kokios yra galimybės užtikrinti, kad Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai mokytųsi deramomis sąlygomis?

■ Iš kokių šaltinių skiriamos lėšos bendrojo lavinimo mokyklų pastatams atnaujinti?

■ Kokia apskritai yra bendrojo lavinimo mokyklų pastatų būklė?

■ Ar skiriasi įvairių tipų, miesto ir kaimo bendrojo lavinimo mokyklų pastatų būklė?

BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ MOKINIŲ MOKYMOSI SĄLYGOS: MOKYKLŲ PASTATAI

Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis, 2008–2009 mokslo metų pradžioje Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose mokėsi apie 474 tūkst. mokinių, dirbo maždaug 44 tūkst. pedagogų ir 30 tūkst. nepedagoginių darbuotojų. Taigi, kiekvieną darbo dieną į šalies bendrojo lavinimo mokyklas ateina ir šių mokyklų pastatuose didžiąją dienos dalį praleidžia maždaug 550 tūkst. žmonių – apie šeštadalį visos Lietuvos gyventojų. Lietuvoje, kaip ir kitose išsivysčiusiose valstybėse, galioja valstybės patvirtintos higienos normos – visuose pastatuose, kuriuose tam tikrą laiką būna žmonės, būtina užtikrinti deramas sąlygas – patalpas tinkamai apšviesti ir šildyti, sudaryti kitas būtinas sanitarines ir higienines sąlygas mokiniams mokytis, o pedagogams bei nepedagoginiams darbuotojams dirbti.

Nuo mokyklų pastatų būklės taip pat priklauso, ar racionaliai bus panaudojamos valstybės ir mokyklų steigėjų švietimui skiriamos lėšos. Jei bendrojo lavinimo mokyklos sienos neapšiltintos, mokyklų langai nesandarūs, o mokyklų vandentiekio sistemos susidėvėjusios, mokyklų steigėjai (paprastai savivaldybės) ir valstybė bus priversti didžiumą švietimo lėšų skirti ne pedagoginių ir nepedagoginių mokyklos darbuotojų atlyginimams kelti, ne mokyklų materialinei bazei turtinti, o išlaikyti nerenovuotus mokyklų pastatus, nors tuose pastatuose vis tiek bus sunku ar net neįmanoma užtikrinti deramas mokymosi ir darbo sąlygas.

Bendrojo lavinimo mokyklų pastatų būklės apibūdinimai leidžia nustatyti valstybės ir savivaldybių lėšų poreikį toliau rekonstruojant ir atnaujinant Lietuvoje veikiančių bendrojo lavinimo mokyklų pastatus. Jie taip pat parodo, kaip valstybė ir savivaldybės užtikrina tinkamas ugdymo ar kitos švietimo veiklos sąlygas švietimo įstaigose.

Išanalizavus surinktą medžiagą, galima daryti tokias išvadas:

- Geriausios būklės pastatuose veikia šalies gimnazijos. Visiškai atnaujinta yra 28 proc. šalies gimnazijų pastatų, o tik paprasto remonto reikia 27 proc. Lietuvos gimnazijų pastatų. Atnaujintose ar rekonstruotose gimnazijose mokosi 52 proc. visų šalies gimnazijose besimokančių mokinių.
- Prasčiausios būklės pastatuose veikia šalies pradinės ir vidurinės mokyklos (šiuo metu vidurinėse mokyklose mokosi maždaug pusė visų šalies bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, pradinėse mokyklose – 2 proc. šalies bendrojo lavinimo mokyklų mokinių). Visiškai atnaujinta ar rekonstruota yra 9 proc. šalies vidurinių mokyklų pastatų, tik paprasto remonto reikia 28 proc. Lietuvos vidurinių mokyklų pastatų. Vidurinėse mokyklose, kurių pastatams nereikia kapitalinio remonto, mokosi 37 proc. visų šalies vidurinėse mokyklose besimokančių mokinių.
- Bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose, kuriems nereikia kapitalinio remonto, 2007–2008 m. m. mokėsi 40 proc. miesto mokyklų ir 54 proc. kaimo mokyklų mokinių (miesto mokyklų mokiniai sudaro maždaug 78 proc. visų Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų mokinių).
- Toliau atnaujinant *miesto* bendrojo lavinimo mokyklų pastatus ir nacionaliniu mastu planuojant tam skirtas lėšas, itin daug dėmesio reikėtų skirti vidurinių mokyklų, taip pat gimnazijų ir pagrindinių mokyklų pastatams.
- Toliau atnaujinant *kaimo* bendrojo lavinimo mokyklų pastatus ir nacionaliniu mastu planuojant tam skirtas lėšas, daugiau dėmesio reikėtų skirti vidurinių ir pagrindinių mokyklų pastatams.
- Mokyklų steigėjai, tinkamai planuodami bendrojo lavinimo mokyklų tinklą ir į geresnės būklės mokyklų pastatus nukreipdami didesnius mokinių srautus, be didesnių investicijų gali pagerinti mokymosi sąlygas didesniai mokinių skaičiui. Akivaizdžios savivaldybių administracijų švietimo padalinių pastangos perskirstant mokinių srautus sudaryti sąlygas kuo didesniai kaimo pradinėse mokyklų ir mokyklų-darželių mokinių skaičiui mokytis geresnėmis sąlygomis. Pastatuose, kuriems nereikia kapitalinio remonto, mokosi gerokai didesnė mokinių dalis, nei yra šių pastatų dalis tarp visų to tipo mokyklų pastatų.

KOKIOS YRA GALIMYBĖS UŽTIKRINTI, KAD LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ MOKINIAI MOKYTŪSI DERAMOMIS SĄLYGOMIS?

Savivaldybės, paprastai esančios pagrindinėmis bendrojo lavinimo mokyklų steigėjomis, turi įvairių galimybių išlaikyti reikiamo lygio bendrojo lavinimo mokyklų pastatus:

- pritraukti papildomų valstybės ar privačių rėmėjų lėšų mokyklų pastatams atnaujinti;
- mokyklų pastatus atnaujinti panaudojant savivaldybės biudžeto lėšas;
- nuolat skirti pakankamai savivaldybės biudžeto lėšų ar pritraukti lėšų iš kitų šaltinių paprastajam mokyklų pastatų remontui ir taip išvengti daug brangesnio mokyklų pastatų kapitalinio remonto.

Prieš skiriant lėšas bendrojo lavinimo mokyklų pastatams atnaujinti, būtina nuodugniai ir aiškiai išanalizuoti švietimo poreikius savivaldybėje. Tai ypač svarbu mažėjant privalomojo mokyklinio amžiaus mokinių skaičiui. Atnaujintus mokyklų pastatus neįmanoma perkelti į kitą vietą, todėl, prieš skiriant lėšas mokyklų pastatams atnaujinti, būtina įvertinti, ar ir po dešimtmečio vietos gyventojams reikės tokio dydžio mokyklos. Kita vertus, perskirstydami mokinių srautus, savivaldybės švietimo padalinio darbuotojai gali bandyti pasiekti, kad ir nevykdant brangiai kainuojančio atnaujinimo kuo daugiau mokinių mokytųsi sutvarkytuose bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose. Taigi, detalus mokinių srautų savivaldybėje planavimas ir perskirstymas ne tik padeda racionaliai panaudoti bendrojo lavinimo mokyklų pastatų atnaujinimui skirtas lėšas, bet ir gali padėti pasiekti, kad bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai mokytųsi kuo geresnėmis sąlygomis. Dėl to svarbu analizuoti ne tik atnaujintų mokyklų skaičių, bet ir bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, besimokančių įvairioms pastatų grupėms priskirtuose mokyklų pastatuose, skaičių. Jei mokinių, besimokančių geresnės būklės bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose, dalis yra didesnė, nei yra geresnės būklės mokyklų pastatų dalis, tai rodo ir savivaldybių – mokyklų steigėjų – pastangas gerai panaudoti mokyklų tinklo planavimo galimybes bei jų gebėjimą tinkamai investuoti mokyklų pastatų atnaujinimui skirtas lėšas.

IŠ KOKIŲ ŠALTINIŲ SKIRIAMOS LĖŠOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ PASTATAMS ATNAUJINTI?

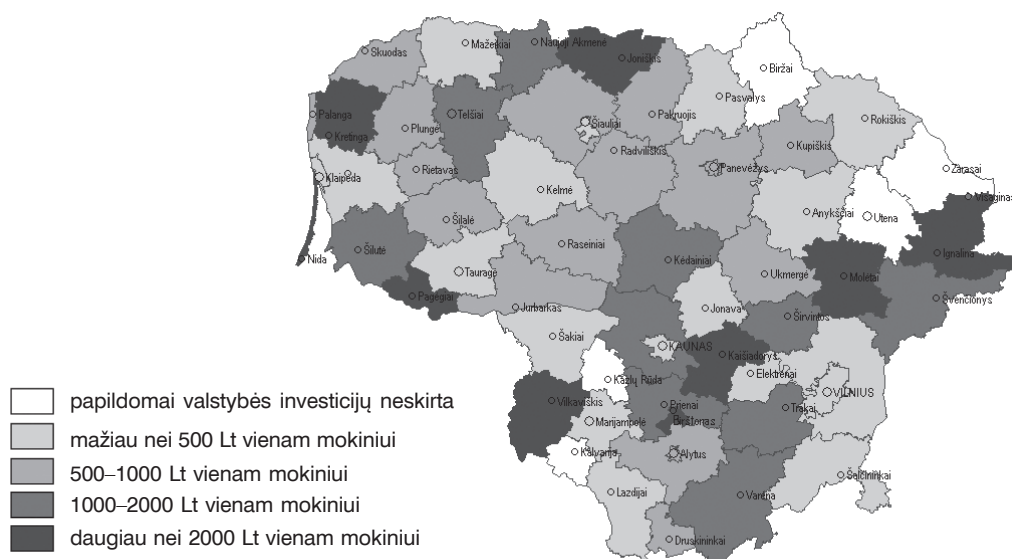
Valstybės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatomis numatyta sudaryti ir įgyvendinti nacionalinį mokyklų atnaujinimo planą. Per dešimtmetį turėtų būti atnaujinta 80 procentų šalies mokyklų. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu numatyta, kad valstybė investicines lėšas švietimo plėtojei (taip pat ir statyboms bei mokyklų pastatams atnaujinti) skiria pagal programas, nustatytas Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu, o savivaldybės – pagal programas, nurodytas savivaldybių tarybų patvirtintuose biudžetuose. Savivaldybių investicinės programos turi būti rengiamos atsižvelgiant į valstybės investicines programas ir vadovaujantis strateginiais švietimo planais. Taigi, mokyklų pastatų statyba ir atnaujinimas finansuojamas tiek valstybės, tiek savivaldybių lėšomis. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu numatyta, kad švietimo finansavimo šaltiniu gali būti ir kitos (pavyzdžiui, privačių rėmėjų) lėšos. Švietimo ir mokslo ministerija, įgyvendindama Mokyklų tobulinimo programą (2002–2006 m.) kiekvienai savivaldybei skyrė lėšų atnaujinti po vieną pagrindinės mokyklos pastatą, ir iš viso šalyje buvo atnaujintos 63 švietimo įstaigos.

2005 m. lapkričio 16 d. LR Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 1230 „Dėl bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų rekonstravimo ir aprūpinimo mokymo priemonėmis 2006–2008 metų programos“. Ši programa vykdyta kiekvienoje savivaldybėje. Joje taip pat numatyta, kad savivaldybėje, kurios mokyklose iš viso mokosi nuo vieno iki dvylikos tūkstančių mokinių, buvo būtina atrinkti rekonstruoti po vieną mokyklą. O savivaldybėse, kurių mokyklose mokosi daugiau nei 12 tūkstančių mokinių, kiekvienam naujam 12 tūkstančių mokinių srautui rekonstrukcijai turėjo būti atrinkta dar po vieną mokyklą. Norėdama dalyvauti šioje programoje, savivaldybė turėjo priimti sprendimą iš savivaldybės biudžeto lėšų padengti 25 proc. numatomų rekonstravimo išlaidų. Taip Švietimo ir mokslo ministerija stengiasi proporcingai mokinių skaičiui skirti valstybės lėšas mokyklų pastatams atnaujinti ar rekonstruoti visose Lietuvos savivaldybėse.

Patirtis rodo, kad savivaldybės pasinaudoja dar vienu būdu gauti valstybės lėšų bendrojo lavinimo mokyklų pastatams atnaujinti – gauti lėšų tiksliniam mokyklos pastato atnaujinimui tiesiogiai iš valstybės biudžeto. Remiantis Švietimo ir mokslo ministerijos Statybos ir investicijų skyriaus duomenimis apie 2000–2007 metais skirtas papildomas valstybės investicijas savi-

valdybių švietimo objektų statybai ir remontui, apskaičiuotas santykis lėšų, tekusių vienam 2007–2008 m. savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklose besimokiusiam mokiniui. Akivaizdu, kad savivaldybių galimybės atnaujinti savo įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų pastatus yra nevienodos. Per 2000–2007 metus, skaičiuojant vienam mokiniui, daugiausia papildomų investicijų gavo Neringos miesto (24,9 tūkst. Lt), Ignalinos (5,5 tūkst. Lt), Pagėgių (3,9 tūkst. Lt), Molėtų (2,9 tūkst. Lt) ir Kaišiadorių (2,9 tūkst. Lt) rajonų savivaldybės, o Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Biržų, Utenos ir Zarasų rajonų savivaldybės apskritai negavo jokių papildomų lėšų mokyklų pastatams atnaujinti.

2000–2007 m. savivaldybių papildomai gautos valstybės investicijos švietimo objektų statybai ir remontui (Lt vienam 2007 m. besimokiusiam mokiniui)

Šaltinis: ŠMM

PAGAL KOKIĄ METODOLOGIJĄ VERTINAMI BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ PASTATAI?

2002–2006 m. kartu su Pasaulio Banku vykdytos Mokyklų tobulinimo programos „D“ komponento darbo grupė parengė, o švietimo ir mokslo ministras 2004 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. ISAK-1554 patvirtino mokyklų tinklo pertvarkos metodines rekomendacijas. Šiose rekomendacijose yra ir mokyklų pastatų būklės įvertinimo metodika¹. Vadovaujantis ja visus mokyklų pastatus rekomenduojama pagal jų būklę skirstyti į keturias grupes:

- I mokyklų pastatų grupė (atnaujintos mokyklos);
- II mokyklų pastatų grupė (nors vienai mokyklos pastato daliai reikia paprasto remonto);
- III mokyklų pastatų grupė (nors vienai mokyklos pastato daliai, išskyrus pastato pamatus, reikia kapitalinio remonto);
- IV mokyklų pastatų grupė (mokyklos pastato pamatams reikia kapitalinio remonto).

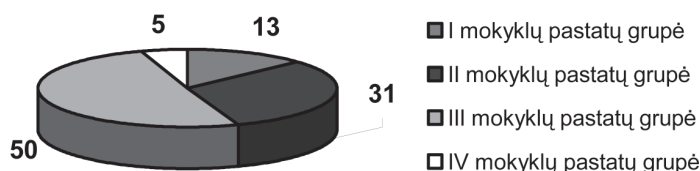
Kapitalinio ir paprasto remonto sąlygas apibrėžia Lietuvos Respublikos statybos įstatymas.

¹ Plg. Mokyklų tinklo pertvarkos metodinės rekomendacijos. – Vilnius: Homo liber, 2004. P. 4, 109. Taip pat internete: <http://www.mtp.smm.lt/metodines.htm>

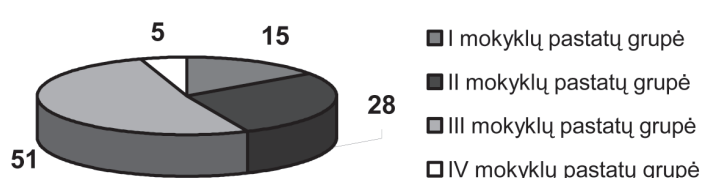
KOKIA APSKRITAI YRA BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ PASTATŲ BŪKLĖ?

Savivaldybių administracijų tarnybų specialistų atlikta analizė rodo, kad **maždaug pusė šalies bendrojo lavinimo mokyklų pastatų reikia kapitalinio remonto. Šiose mokyklose mokosi maždaug pusė visų Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų mokinių.**

Skirtingoms pastatų grupėms priskirtuose pastatuose veikiančių mokyklų dalis (proc.)

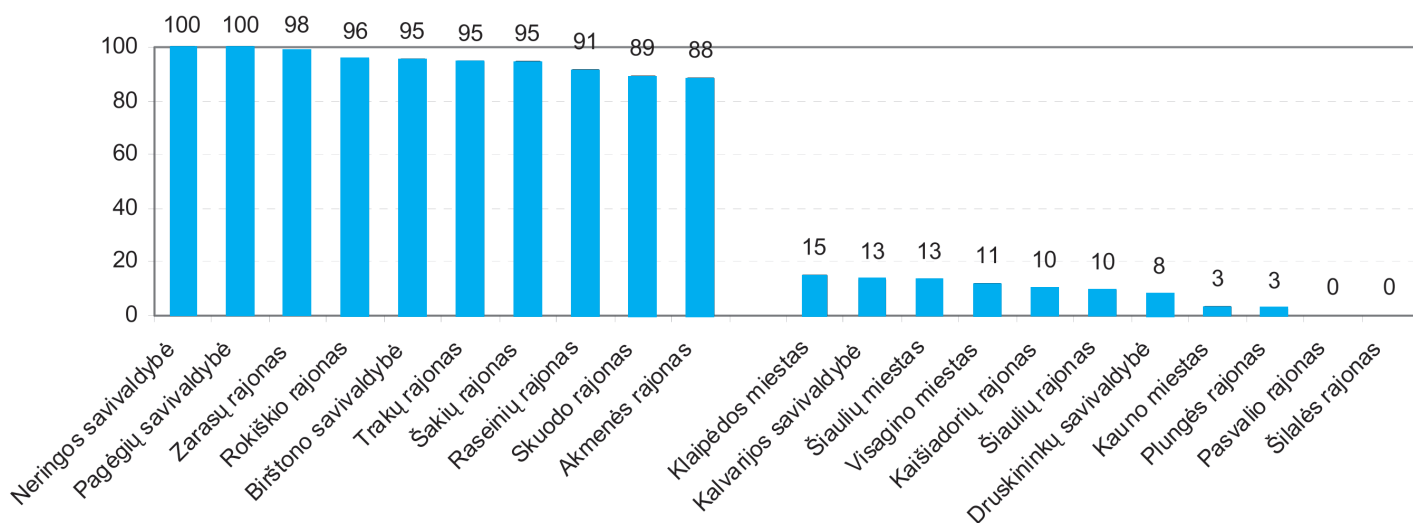

Skirtingoms pastatų grupėms priskirtuose pastatuose veikiančiose mokyklose besimokančių mokinių dalis (proc.)

Savivaldybių galimybes ir siekį užtikrinti bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams deramas ugdymo sąlygas geriausiai apibūdina mokinių, mokyklų pastatuose besimokančių bent pakankamomis sąlygomis, dalies rodiklis. Pakankamomis sąlygomis galima laikyti padėtį, kai mokyklos pastatas priskiriamas bent antrajai (nors vienai mokyklos pastato daliai reikia paprasto remonto) mokyklų pastatų grupei. Pagal šį rodiklį situacija Lietuvos savivaldybėse labai nevienoda.

I ir II mokyklų pastatų grupėms priskiriamose mokyklose besimokančių mokinių dalis Lietuvos savivaldybėse (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

Blogiausia padėtis yra Pasvalio ir Šilalės rajonuose. Šių savivaldybių specialistų vertinimu, nė vienos jų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos pastatas negali būti priskirtas I arba II mokyklų pastatų grupei². Ypač mažai bendrojo lavinimo mokyklų mokinių mokosi deramomis sąlygomis Kauno, Šiaulių, Klaipėdos ir Visagino miestuose, Kaišiadorių, Šiaulių ir Plungės rajonuose bei Druskininkų ir Kalvarijos savivaldybėse. Svarbu žinoti, kad didžiųjų šalies miestų, kur mokosi dauguma Lietuvos bendrojo lavinimo mokinių, savivaldybės paprastai priskiriamos savivaldybėms, kur ganėtinai maža mokinių dalis turi geras ugdymo(si) sąlygas.

Neringos ir Pagėgių savivaldybėse visi bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai ugdomi atnaujintose ar rekonstruotose mokyklose. Bendrojo lavinimo mokyklų, kuriose mokosi didžioji dalis savivaldybėje besimokančių mokinių, pastatams nereikia kapitalinio remonto Zarasų, Trakų, Rokiškio, Šakių, Raseinių, Skuodo ir Akmenės rajonuose bei Birštono savivaldybėje.

²Švietimo ir mokslo ministerijos Statybos ir investicijų skyriaus duomenimis, 2003 m. atnaujinta Šilalės Žadeikių pagrindinė mokykla (1,5 mln. Lt), 2007–2008 m. rekonstruota Šilalės r. Kvėdarnos Kazimiero Jauniaus gimnazija (4,4 mln. Lt), į Šilalės Simono Gaudėšiaus gimnazijos pastatą investuota 4,4 mln. Lt, į Šilalės Stepono Dariaus ir Stasio Girėno vidurinės mokyklos pastatą investuota 4,8 mln. Lt. 2004 m. atnaujinta Pasvalio Lėvens pagrindinė mokykla (2,3 mln. Lt).

AR SKIRIASI ĮVAIRIŲ TIPŲ BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ PASTATŲ BŪKLĖ?

Dėl konkrečių bendrojo lavinimo mokyklų atnaujinimo paprastai apsisprendžia jų steigėjai – savivaldybių tarybos. Tik kelis kartus – įgyvendinant Mokyklų tobulinimo programą ir vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr. 1230 „Dėl bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų rekonstravimo ir aprūpinimo mokymo priemonėmis 2006–2008 metų programos“ – buvo nuspręsta kryptingai atnaujinti ar rekonstruoti šalies bendrojo lavinimo mokyklas. Taigi, svarbu išsiaiškinti, ar, vertinant visos valstybės mastu, mokyklų steigėjai vienodai siekia atnaujinti įvairių tipų bendrojo lavinimo mokyklas.

Skirtingoms pastatų grupėms priskirtuose pastatuose veikiančių mokyklų ir jose besimokančių mokinių dalis (proc.)

	Mokyklų dalis (proc.)				Mokyklose besimokančių mokinių dalis (proc.)			
	I mokyklų pastatų grupė	II mokyklų pastatų grupė	III mokyklų pastatų grupė	IV mokyklų pastatų grupė	I mokyklų pastatų grupė	II mokyklų pastatų grupė	III mokyklų pastatų grupė	IV mokyklų pastatų grupė
Pradinės mokyklos	6	30	57	7	7	26	58	8
Mokyklos-darželiai	8	34	55	3	10	40	49	1
Pagrindinės mokyklos	14	36	46	4	20	30	44	5
Jaunimo mokyklos	5	35	45	15	3	37	42	18
Vidurinės mokyklos	12	27	57	5	9	28	58	5
Gimnazijos	28	27	40	5	27	25	42	5

Mokinių ugdymui pakankamos sąlygos sudaromos, jei mokyklos pastatą galima priskirti bent II mokyklų pastatų grupei (nors vienai mokyklos pastato daliai reikia tik paprasto remonto). Analizuojant skirtingoms pastatų grupėms priskirtų įvairių tipų bendrojo lavinimo mokyklų pastatų dalis matyti, kad didžiausią I ir II mokyklų pastatų grupei priskiriamų pastatų dalį turi gimnazijos (55 proc.), antroje vietoje – pagrindinės mokyklos (49 proc.), trečioje vietoje – mokyklos-darželiai (43 proc.). Lyginant visiškai atnaujintų mokyklų pastatų dalį, daugiausia tokiuose pastatuose veikia gimnazijos (28 proc.), antroje vietoje – pagrindinės mokyklos (14 proc.), trečioje vietoje – vidurinės mokyklos (12 proc.).

Nors Lietuvoje didžiausią bendrojo lavinimo mokyklų dalį sudaro pagrindinės ir vidurinės mokyklos, lyginant įvairių tipų mokyklas pagal jų pastatų būklę matyti, kad mokyklų steigėjai labiausiai rūpinasi gimnazijomis. Didelės įtakos pagrindinių mokyklų pastatų būklei turėjo visoje šalyje vykdyta Mokyklų tobulinimo programa (jos metu atnaujinta maždaug dešimtadalis dabar veikiančių pagrindinių mokyklų). Kitų tipų mokyklų pastatų atnaujinimui jų steigėjai skiria mažiau dėmesio.

Analizuojant padėtį pagal įvairioms grupėms priskiriamuose mokyklų pastatuose besimokančių mokinių dalį matyti, kad daugiausia mokinių, besimokančių I ir II grupės pastatams priskiriamuose mokyklų pastatuose, yra gimnazijose (52 proc.), mokyklose-darželiuose ir pagrindinėse mokyklose (po 50 proc.). Mažiausiai I ir II grupės pastatuose besimokančių mokinių yra pradinėse (33 proc.) ir vidurinėse (37 proc.) mokyklose. Būtina pažymėti, kad 2007–2008 mokslo metais vidurinėse mokyklose mokėsi pusė visų šalies bendrojo lavinimo mokyklose besimokančių mokinių. Valstybės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatomis numatyta, kad kai kurios vidurinės mokyklos gali laipsniškai peraugti į gimnazijas, jeigu tai nusprendžia mokyklos steigėjas. Iš analizuojamų duomenų matyti, kad vidurinių mokyklų peraugimas į gimnazijas gali labai priklausyti ir nuo tos mokyklos pastato būklės – sunku užtikrinti deramą ugdymo lygį pasenusiame ir šiuolaikinių poreikių neatitinkančiame pastate. Todėl bet kokius pertvarkymus vidurinėse mokyklose būtina sieti ir su skiriamomis lėšomis jų pastatams atnaujinti.

2007–2008 m. m. visiškai atnaujintuose bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose mokėsi:

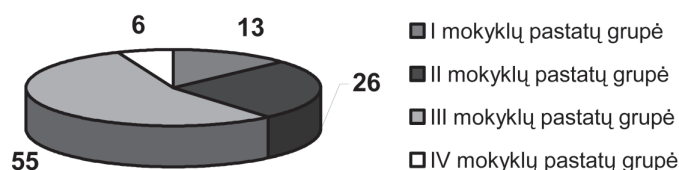
- 27 proc. (maždaug 27 tūkst.) gimnazijų mokinių,
- 20 proc. (maždaug 21 tūkst.) pagrindinių mokyklų mokinių,
- 10 proc. (maždaug 1 tūkst.) mokyklų-darželių mokinių,
- 9 proc. (maždaug 21 tūkst.) vidurinių mokyklų mokinių,
- 7 proc. (maždaug 1,6 tūkst.) pradinių mokyklų mokinių,
- 3 proc. (apie 50) vienos jaunimo mokyklos (Ukmergės) mokinių.

AR SKIRIASI MIESTO IR KAIMO BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ PASTATŲ BŪKLĖ?

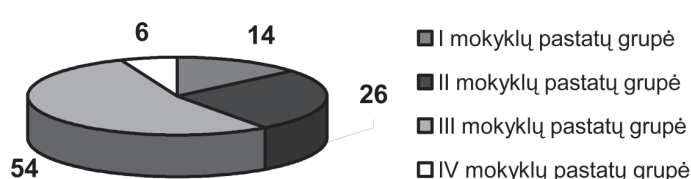
Miesto bendrojo lavinimo mokyklos jose besimokančių mokinių ir dirbančių mokytojų skaičiumi paprastai yra didesnės nei kaimo mokyklos. Dėl šios priežasties vienos miesto mokyklos atnaujinimas pagerina mokymosi ir darbo sąlygas didesniai mokinių ir mokytojų skaičiui. Kita vertus, kaimo mokyklos atnaujinimas dėl mažesnio pastato dydžio paprastai kainuoja mažiau nei miesto mokyklos. Šalies bendrojo lavinimo mokyklų padalijimas į miesto ir kaimo mokyklas atliktas pasinaudojus Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės taikoma miesto samprata.³

MIESTO MOKYKLOS

Skirtingoms pastatų grupėms priskirtuose pastatuose veikiančių mokyklų dalis (proc.)

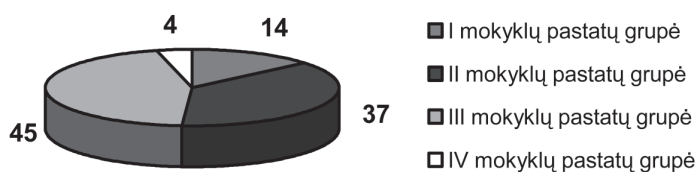

Skirtingoms pastatų grupėms priskirtuose pastatuose veikiančiose mokyklose besimokančių mokinių dalis (proc.)

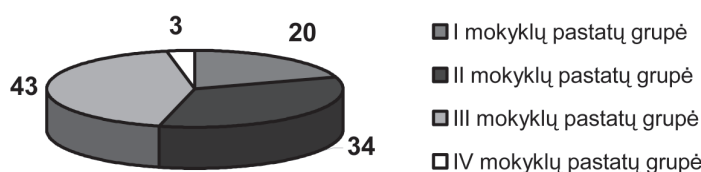

KAIMO MOKYKLOS

Skirtingoms pastatų grupėms priskirtuose pastatuose veikiančių mokyklų dalis (proc.)

Skirtingoms pastatų grupėms priskirtuose pastatuose veikiančiose mokyklose besimokančių mokinių dalis (proc.)

Lyginant I ir II grupės pastatuose įsikūrusių mokyklų dalį matyti, kad geresnė padėtis kaimo mokyklose. Kaime patenkinamos ugdymo sąlygos sudarytos 51 proc. bendrojo lavinimo mokyklų pastatų, o mieste – tik 39 proc. bendrojo lavinimo mokyklų pastatų. Lyginant miesto ir kaimo mokyklas pagal visiškai atnaujintų mokyklų dalį, padėtis mieste ir kaime nesiskiria.

Švietimo informacinių technologijų centro duomenimis, miesto bendrojo lavinimo mokyklose 2007–2008 m. m. mokėsi maždaug 368 tūkst. mokinių – 78 proc. visų bendrojo lavinimo mokinių. Todėl visų pirma pagal padėtį miestuose galima vertinti šalies bendrojo lavinimo mokyklų pastatų būklę. Bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose, priskiriamuose I ir II pastatų grupei, 2007–2008 m. m. mokėsi 40 proc. miesto mokyklų ir 54 proc. kaimo mokyklų mokinių.

2007–2008 m. m. visiškai atnaujintuose bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose mokėsi:

- 14 proc. (maždaug 52 tūkst.) miesto mokyklų mokinių,
- 20 proc. (maždaug 21 tūkst.) kaimo mokyklų mokinių.

AR SKIRIASI ĮVAIRIŲ TIPŲ BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ MIESTE IR KAIME PASTATŲ BŪKLĖ?

Lyginant įvairių tipų bendrojo lavinimo mokyklų mieste ir kaime skaičių matyti, kad tik pagrindinė mokykla yra labiau kaimui būdingas bendrojo lavinimo mokyklos tipas. Kitų tipų bendrojo lavinimo mokyklų kur kas daugiau miestuose. Daugelyje šalies savivaldybių veikia tiek miesto, tiek kaimo mokyklos. Kuriose mokyklose saugiausia ir patogiausia mokyti bei dirbti?

Šalyje veikia 21 jaunimo mokykla, iš kurių tik viena – kaime, todėl jaunimo mokyklų atveju miesto ir kaimo mokyklų palyginimas neturi prasmės.

³ Miestai – kompaktiškai užstatytos gyvenamosios vietovės, turinčios daugiau nei 3 tūkst. gyventojų, iš kurių daugiau kaip du trečdaliai sudaro dirbantieji pramonėje, verslo bei gamybinės ir socialinės infrastruktūros srityse. Miestuose gali gyventi ir mažiau nei 3 tūkst. žmonių, jei šie miestai turėjo miesto statusą iki įsigaliojant Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymui (t. y. iki 1994 m. liepos 19 d.).

Skirtingoms pastatų grupėms priskirtuose pastatuose veikiančių miesto ir kaimo mokyklų ir jose besimokančių mokinių dalis (proc.)

		Mokyklų dalis (proc.)				Mokyklose besimokančių mokinių dalis (proc.)			
		I mokyklų pastatų grupė	II mokyklų pastatų grupė	III mokyklų pastatų grupė	IV mokyklų pastatų grupė	I mokyklų pastatų grupė	II mokyklų pastatų grupė	III mokyklų pastatų grupė	IV mokyklų pastatų grupė
Pradinės mokyklos	Mieste	4	29	62	5	5	27	60	8
	Kaime	13	35	39	13	47	13	36	4
Mokyklos-darželiai	Mieste	8	32	59	1	10	36	54	1
	Kaime	8	41	46	5	14	55	26	4
Pagrindinės mokyklos	Mieste	20	23	51	7	23	26	45	6
	Kaime	12	39	45	4	16	37	44	3
Vidurinės mokyklos	Mieste	8	24	61	7	7	27	60	6
	Kaime	19	31	49	1	20	32	47	1
Gimnazijos	Mieste	27	27	42	5	27	24	44	5
	Kaime	35	27	31	8	32	30	28	10

Lyginant I ir II grupės įvairių tipų bendrojo lavinimo mokyklų pastatų dalis matyti, kad visais atvejais visiškai atnaujintų arba tik paprasto remonto reikalingų kaimo mokyklų pastatų dalis didesnė nei miesto mokyklų. Didžiausias skirtumas – miesto ir kaimo pradinių mokyklų atveju. Lyginant tik visiškai atnaujintų įvairių tipų mokyklų dalį, miesto ir kaimo mokyklų-darželių dalis yra vienoda, o visiškai atnaujintų miesto pagrindinių mokyklų dalis didesnė už kaimo pagrindinių mokyklų dalį (bet didžioji dalis pagrindinių mokyklų veikia kaime!). Visais kitais atvejais padėtis kaime geresnė nei mieste.

Siejant miesto bendrojo lavinimo mokyklų pastatų būklę su jose besimokančių mokinių skaičiumi matyti, kad geriausia padėtis gimnazijose. 51 proc. miesto gimnazijų mokinių mokosi I ir II pastatų grupei priskirtuose pastatuose įsikūrusiose mokyklose. Panaši situacija ir miesto pagrindinėse mokyklose (49 proc.) bei miesto mokyklose-darželiuose (46 proc.). Daug blogesnė padėtis miesto vidurinėse mokyklose (34 proc. mokinių mokosi I ir II pastatų grupei priskiriamuose pastatuose) bei miesto pradinėse mokyklose (33 proc.). Ypač turėtų kelti nerimą padėtis miesto vidurinėse mokyklose – net 126 tūkst. miesto vidurinėse mokyklose besimokančių mokinių 2007–2008 m. m. mokėsi pastatuose, kurių pamatams ar kitai mokyklos pastato daliai reikėjo kapitalinio remonto (t. y. III ir IV pastatų grupei priskiriamuose bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose).

2007–2008 m. m. visiškai atnaujintuose bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose mokėsi:

- 27 proc. (maždaug 23 tūkst.) miesto gimnazijų mokinių,
- 23 proc. (maždaug 14 tūkst.) miesto pagrindinių mokyklų mokinių,
- 10 proc. (maždaug 700) miesto mokyklų-darželių mokinių,
- 7 proc. (maždaug 13 tūkst.) miesto vidurinių mokyklų mokinių,
- 5 proc. (maždaug 1,1 tūkst.) miesto pradinių mokyklų mokinių.

Daugiausia dėmesio toliau atnaujinant *miesto* bendrojo lavinimo mokyklų pastatus ir nacionaliniu mastu planuojant tam skirtas lėšas reikėtų skirti šių tipų bendrojo lavinimo mokykloms:

- vidurinėms mokykloms (III ir IV mokyklų pastatų grupei priskirtuose pastatuose įsikūrusiose mokyklose mokosi maždaug 126 tūkst. mokinių);
- gimnazijoms (III ir IV mokyklų pastatų grupei priskirtuose pastatuose įsikūrusiose mokyklose mokosi maždaug 42 tūkst. mokinių);
- pagrindinėms mokykloms (III ir IV mokyklų pastatų grupei priskirtuose pastatuose įsikūrusiose mokyklose mokosi maždaug 31 tūkst. mokinių).

Kaimo bendrojo lavinimo mokyklų atveju geriausia padėtis mokyklose-darželiuose. 69 proc. kaimo mokyklų-darželių mokinių mokosi I ir II pastatų grupei priskirtuose pastatuose įsikūrusiose mokyklose. Panaši padėtis ir kaimo gimnazijose (62 proc.)

bei kaimo pradinėse mokyklose (60 proc.). Kiek blogesnė padėtis kaimo pagrindinėse (53 proc.) ir kaimo vidurinėse (52 proc.) mokyklose. Pusė ar daugiau nei pusė visų tipų kaimo mokyklų mokinių mokosi visiškai atnaujintuose pastatuose arba pastatuose, kuriems reikia tik paprastojo remonto.

Savivaldybių administracijų švietimo padaliniai, persikirstydami mokinių srautus, stengiasi sudaryti sąlygas kuo didesniai kaimo pradinių mokyklų ir mokyklų-darželių mokinių skaičiui mokytis geresnėmis sąlygomis. Nors tik 48 proc. kaimo pradinių mokyklų ir 49 proc. kaimo mokyklų-darželių pastatų priskirta I ir II pastatų grupei, tačiau šiuose pastatuose 2007–2008 m. m. mokėsi 60 proc. visų kaimo pradinių mokyklų ir 69 proc. visų kaimo mokyklų-darželių mokinių.

2007–2008 m. m. visiškai atnaujintuose bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose mokėsi:

- 47 proc. (maždaug 500) kaimo pradinių mokyklų mokinių,
- 32 proc. (maždaug 4 tūkst.) kaimo gimnazijų mokinių,
- 20 proc. (maždaug 8,5 tūkst.) kaimo vidurinių mokyklų mokinių,
- 16 proc. (maždaug 7 tūkst.) kaimo pagrindinių mokyklų mokinių,
- 14 proc. (maždaug 250) kaimo mokyklų-darželių mokinių.

Daugiausia dėmesio toliau atnaujinant *kaimo* bendrojo lavinimo mokyklų pastatus ir nacionaliniu mastu planuojant tam skirtas lėšas reikėtų skirti šių tipų bendrojo lavinimo mokykloms:

- vidurinėms mokykloms (III ir IV mokyklų pastatų grupei priskirtuose pastatuose įsikūrusiose mokyklose mokosi maždaug 21 tūkst. mokinių);
- pagrindinėms mokykloms (III ir IV mokyklų pastatų grupei priskirtuose pastatuose įsikūrusiose mokyklose mokosi maždaug 20 tūkst. mokinių).

KOKIU TYRIMU REMTASI, ANALIZUOJANT LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ PASTATŲ BŪKLĘ?

2008 m. pavasarį, rengiant duomenis leidiniui „Lietuva. Švietimas regionuose 2008. Ugdymo aplinka“ visų 60 Lietuvos savivaldybių administracijų specialistai pagal Mokyklų tobulinimo programos metu parengtą metodiką ir remdamiesi Lietuvos Respublikos statybos įstatymu įvertino savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų pastatų būklę. Surinkti duomenys buvo papildyti Švietimo informacinių technologijų centro renkama kasmetinės statistikos duomenimis apie mokinių skaičių kiekvienoje šalies bendrojo lavinimo mokykloje. Pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės taikomą miesto sampratą, kiekvienas gyvenamasis punktas, kur veikia bendrojo lavinimo mokykla, buvo priskirtas miestui arba kaimui. Duomenis analizei parengė ir apibendrino Švietimo plėtotės centro vyriausiasis metodininkas dr. Albinas Kalvaitis.

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių ir apskričių švietimo padalinių specialistams ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Leidiniai skelbiami ir internete adresu http://www.smm.lt/svietimo_bukle/analizes.htm.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (ricardas.alisauskas@smm.lt).

Analizę parengė dr. Albinas Kalvaitis, Švietimo plėtotės centro Mokinių pasiekimų tyrimų skyriaus vyriausiasis metodininkas.

BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ MOKINIŲ MOKYMOSI SĄLYGOS: MOKYKLŲ PASTATAI

Redaktorė Nijolė Šorienė

2009-05-28. Tir. 500 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos
Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius
Spausdino UAB „Aušra“, Vytauto pr. 23, LT-44352 Kaunas

ISSN 1822-4156